

O'zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta'limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA'LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 5-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov
Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov
Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev

TAHRIR HAY'ATI

Aniq va tabiiy fanlar: k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar: s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d., prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD S.Jamoldinova, PhD, dots. M.Asranboyeva.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD., dots. P.Lutfullayev, PhD., dots. M.Yakubbayev.

Texnik muharrir: R.Tursunov

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.

Pochta indeksi: 160136, **Faks:** (0369) 227-27-21,

Email: Info@namspi.uz

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi **Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi** asosida chop etiladi. Jurnal **Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan.** UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

KASBIY MAZMUNDAGI INGLIZ TILI MATNLARINI O'ZLASHTIRISHDA DIQQATNI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI

Zaripova Aziza Shaxobiddinovna

SamDChTI (PhD) katta o'qituvchisi

Zaripovaaziza23@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada nofilologik yo'nalish talabalarining ingliz tilini o'rganish jarayonida diqqatni strategik boshqarishni takomillashtirishning lingvodidaktik asoslari yoritilgan. Tadqiqotda diqqat ingliz tilini o'zlashtirishning faqat psixologik-kognitiv sharti sifatida emas, balki talaba tomonidan maqsadli ravishda boshqarilishi mumkin bo'lgan lingvodidaktik resurs sifatida talqin qilinadi. "Diqqatni strategik boshqarish" tushunchasining mazmuni aniqlashtirilib, uning maqsadli, selektiv-kognitiv, regulativ, metakognitiv va refleksiv komponentlari asoslangan. Shuningdek, diqqatni strategik boshqarishning "maqsadni belgilash – fokuslash – saqlash – qayta yo'naltirish – monitoring – refleksiya" izchilligiga asoslangan mexanizmi taklif etilgan. Nofilologik talabalar uchun mazkur strategiyalarning reading, listening, vocabulary, speaking va writing faoliyatlariga integratsiyalashuvi yoritilgan. Tadqiqot natijasida diqqatni strategik boshqarishni rivojlantirishning lingvodidaktik konseptual modeli va metodik tizimi taklif qilinib, uning talabaning ingliz tilini o'rganishdagi mustaqilligi, o'z-o'zini monitoring qilishi va o'quv faoliyatini ongli tashkil etishiga xizmat qilishi asoslangan.

Kalit so'zlar: diqqat, diqqatni strategik boshqarish, lingvodidaktika, nofilologik talabalar, metakognitiv strategiyalar, kognitiv strategiyalar, refleksiya, strategik kompetensiya.

МОДЕЛЬ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ВНИМАНИЕМ ПРИ ОСВОЕНИИ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ТЕКСТОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО КОНТЕНТА

Аннотация. В статье рассматриваются лингводидактические основы совершенствования стратегического управления вниманием в процессе изучения английского языка студентами нефилологических направлений подготовки. В исследовании внимание интерпретируется не только как психолого-когнитивное условие усвоения английского языка, но и как лингводидактический ресурс, которым студент может целенаправленно управлять. Уточняется содержание понятия «стратегическое управление вниманием» и обосновываются его целевой, селективно-когнитивный, регулятивный, метакогнитивный и рефлексивный компоненты. Кроме того, предлагается механизм стратегического управления вниманием, основанный на последовательности этапов «постановка цели – фокусировка – поддержание внимания – переключение внимания – мониторинг – рефлексия». Раскрываются особенности интеграции данных стратегий в виды речевой деятельности, включая чтение (reading), аудирование (listening), освоение лексики (vocabulary), говорение (speaking) и письмо (writing), применительно к студентам нефилологических направлений подготовки. По результатам

исследования предложены концептуальная лингводидактическая модель и методическая система развития стратегического управления вниманием. Обосновано, что их применение способствует развитию самостоятельности студентов в изучении английского языка, совершенствованию навыков самоконтроля и осознанной организации учебной деятельности.

Ключевые слова: внимание, стратегическое управление вниманием, лингводидактика, студенты нефилологических направлений подготовки, метакогнитивные стратегии, когнитивные стратегии, рефлексия, стратегическая компетенция.

A MODEL OF STRATEGIC ATTENTION MANAGEMENT IN MASTERING ENGLISH LANGUAGE TEXTS IN PROFESSIONAL CONTENT

Abstract. This article examines the linguodidactic foundations for enhancing strategic attention management in the process of English language learning among students enrolled in non-linguistic academic programs. Attention is conceptualized not merely as a psychocognitive prerequisite for English language acquisition, but also as a linguodidactic resource that students can deliberately regulate. The concept of "strategic attention management" is clarified, and its goal-oriented, selective-cognitive, regulatory, metacognitive, and reflective components are theoretically substantiated. Furthermore, a mechanism for strategic attention management is proposed based on the following sequence: "goal setting – focusing – sustaining attention – attentional shifting – monitoring – reflection." The article also explores how these strategies can be integrated into reading, listening, vocabulary acquisition, speaking, and writing activities for students in non-linguistic academic programs. Based on the findings, a conceptual linguodidactic model and a methodological framework for developing strategic attention management are proposed. Their potential contribution to fostering learner autonomy in English language learning, strengthening self-monitoring skills, and promoting the conscious organization of learning activities is substantiated.

Keywords: attention, strategic attention management, linguodidactics, students in non-linguistic academic programs, metacognitive strategies, cognitive strategies, reflection, strategic competence.

KIRISH

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida xorijiy tilni o'qitish jarayoni talabanning faqat lingvistik bilimlarini shakllantirish bilan cheklanmay, uning o'quv faoliyatini mustaqil tashkil etishi, axborotni tanlashi, o'quv vazifasiga maqsadli yo'naltirilishi va o'z faoliyatini nazorat qila olishini ham taqozo etmoqda. Ayniqsa, nofilologik yo'nalishlarda ingliz tilini o'rganish jarayoni talabanning bir vaqtning o'zida til birliklari, kasbiy terminologiya, mazmuniy axborot hamda turli kommunikativ vazifalar bilan ishlashini

talab qiladi. Bunday sharoitda talabaning o'quv materialiga e'tiborini yo'naltirish va uni maqsadga muvofiq ravishda saqlab turish masalasi ingliz tilini o'qitish metodikasining muhim jihatlaridan biriga aylanadi.

Ikkinchi yoki xorijiy tilni o'zlashtirish jarayonida diqqatning ahamiyati lingvistik axborotni anglash va qayta ishlash bilan bevosita bog'liq. Xususan, ikkinchi tilni o'zlashtirishda o'quvchining lingvistik shakl va mazmunga ongli ravishda e'tibor qaratishi "noticing" jarayoni bilan bog'lanadi; tadqiqotlarda topshiriqning diqqatga bo'lgan talabi hamda individual attentional imkoniyatlar lingvistik birliklarning sezilishi va qayta ishlanishiga ta'sir qilishi qayd etilgan. Shu jihatdan diqqatni ingliz tilini o'rganish jarayonida yuzaga keladigan tabiiy psixologik holat sifatida emas, balki maqsadli ravishda tashkil etilishi va boshqarilishi mumkin bo'lgan o'quv resursi sifatida ko'rib chiqish dolzarbdir.

Zamonaviy til ta'limida strategik va o'z-o'zini boshqarib o'rganish masalalariga e'tiborning kuchayishi ham ushbu yondashuvni nazariy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi. Til o'rganuvchi strategiyalari bo'yicha tadqiqotlarda strategik faoliyat tobora o'z-o'zini boshqarish, maqsad qo'yish, monitoring va refleksiya jarayonlari bilan bog'lanmoqda. Rose va hammualliflarning tizimli tahlili til o'rganuvchi strategiyalarini o'rganishda self-regulation yondashuvining tobora muhim o'rin egallayotganini ko'rsatadi. Keyingi tadqiqotlarda ham xorijiy tilni o'rganishda metakognitiv strategiyalar, motivatsion boshqaruv va o'quv jarayonini mustaqil nazorat qilishga alohida e'tibor qaratilayotgani qayd etilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Samarali va qiziqarli o'quv jarayonlarini tashkil qilish hozirgi kungacha har dolzarb masalalardan biri bo'lib kelmoqda. V. Ch. Velde tomonidan kompetensiyaga oid yondashuv doirasida ilgari surilgan qarashlar [1] kompetensiyani shakllantirish masalasini o'rganishda nazariy asos sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Ushbu yondashuvni kasbiy mazmundagi ingliz tili matnlarini o'zlashtirish jarayoniga tatbiq

etish talabalarning faqat matn mazmunini tushunishiga emas, balki egallangan bilim va ko'nikmalarni kasbiy faoliyatda qo'llay olishiga ham e'tibor qaratishni taqozo etadi. Shu nuqtayi nazardan, diqqatni strategik boshqarish kasbiy kompetensiyaning tarkibiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi pedagogik vositalardan biri sifatida qaralishi mumkin.

I. A. Zimnyayaning kompetensiyaviy yondashuvga bag'ishlangan tadqiqotida [2] ta'lim natijalarini belgilash, bilim va faoliyat usullarini o'zaro bog'lash masalalari yoritilgan. Mazkur qarashlar kasbiy mazmundagi matnlarni o'qitishda talabaning faolligi, mustaqil qaror qabul qilishi va o'quv faoliyatini maqsadga muvofiq tashkil etishiga e'tibor qaratish uchun metodologik asos bo'la oladi. Bunda diqqatni strategik boshqarish talabaning matn bilan ishlashdan oldin maqsad belgilashi, o'qish jarayonida muhim axborotga e'tiborini yo'naltirishi va yakunda tushunish darajasini baholashini nazarda tutadi.

Terminologik bilimlarni shakllantirish ham kasbiy matnlarni o'zlashtirishning muhim shartlaridan biridir. "5 эффективных приемов терминологической работы" nomli elektron manbada [3] terminologik material bilan ishlashga doir amaliy yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Kasbiy matnlarda uchraydigan yangi atamalarni aniqlash, ularning kontekstdagi ma'nosini tushunish, muhim tushunchalarni guruhlash va takrorlash kabi faoliyatlar talabaning diqqatini muayyan axborot birliklariga yo'naltirishga yordam berishi mumkin. Biroq terminologik ishning samaradorligi faqat yangi so'zlarni yodlash bilan emas, balki ularni matnning umumiy mazmuni bilan bog'lay olish bilan ham belgilanadi.

V. P. Parnachev va hammualliflar tomonidan tayyorlangan geologik terminlar va tushunchalar lug'ati [4] kasbiy terminologiyani tizimlashtirishga qaratilgan manba sifatida ahamiyatga ega. Ushbu turdagi lug'atlar ma'lum bir sohada qo'llanadigan atamalarning mazmunini aniqlashtirish, ularni tasniflash va matnni tushunishda yuzaga keladigan leksik qiyinchiliklarni bartaraf etishga xizmat qiladi. Mazkur yondashuvni ingliz tilidagi muhandislik, transport, logistika yoki boshqa kasbiy yo'nalishlarga oid

matnlar bilan ishlashga moslashtirish mumkin. Bunda talaba terminologik birliklarni matndan ajratib olish bilan birga, ularning kasbiy vazifasi va kontekstual ma'nosini ham tahlil qilishi lozim.

N. Safarova va M. Imomovning geografiya fanlaridagi taraqqiyot tendensiyalari va innovatsiyalariga bag'ishlangan o'quv-uslubiy majmuasi [5] fan mazmunini zamonaviy ta'lim yondashuvlari bilan uyg'unlashtirish masalasini yoritishda qo'shimcha manba bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ushbu manbani kasbiy ingliz tili ta'limiga tatbiq etishda fanlararo integratsiya tamoyiliga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq. Xususan, talabalarga o'z mutaxassisligi bo'yicha ingliz tilidagi matnlarni taqdim etish til o'rganish jarayonini kasbiy bilimlarni rivojlantirish bilan bog'lash imkonini beradi.

Diqqatning o'quv faoliyatidagi o'rnini ilmiy jihatdan tushuntirishda J. H. Flavellning metakognitsiya va kognitiv monitoringga oid tadqiqoti muhim ahamiyatga ega. Olim kognitiv faoliyatni nazorat qilishni metakognitiv bilimlar, metakognitiv tajribalar, maqsadlar va strategiyalar o'rtasidagi munosabatlar orqali izohlaydi [6]. Ushbu nazariy qarashlar kasbiy matnni o'qish jarayonida talabaning o'z tushunish darajasini kuzatishi, qiyinchiliklarni aniqlashi va zarur hollarda o'qish strategiyasini o'zgartirishi mumkinligini asoslashga yordam beradi. Demak, diqqatni strategik boshqarish faqat tashqi chalg'ituvchi omillarni kamaytirish emas, balki o'z kognitiv faoliyatini anglash va tartibga solishni ham qamrab oladi.

R. L. Oxford tomonidan ishlab chiqilgan til o'rganish strategiyalari yondashuvida [7] o'quv strategiyalarining til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi roli yoritilgan. Muallifning yondashuvi strategiyalarni maqsadli tanlash va ulardan o'quv vazifasiga muvofiq foydalanish zarurligini ko'rsatadi. Kasbiy mazmundagi matnlarni o'zlashtirishda ushbu qarashlar matnni umumiy ko'zdan kechirish, kalit so'zlarni aniqlash, asosiy va ikkilamchi axborotni farqlash, kontekstdan foydalanish hamda o'qilgan ma'lumotni qayta ifodalash kabi usullarni tizimli qo'llash uchun nazariy asos yaratadi.

J. M. O'Malley va A. U. Chamotning ikkinchi tilni o'zlashtirish strategiyalariga bag'ishlangan tadqiqoti [8] til o'rganishni kognitiv axborotni qayta ishlash jarayoni bilan bog'laydi. Mualliflar o'quv strategiyalarini axborotni tushunish, o'zlashtirish va xotirada saqlashni yaxshilashga xizmat qiladigan faoliyat usullari sifatida izohlaydi. Ushbu qarashlar kasbiy matnlar bilan ishlashda diqqatni ongli ravishda muayyan axborotga yo'naltirish, matnni mazmuniy qismlarga ajratish va yangi ma'lumotlarni avvalgi bilimlar bilan bog'lash zarurligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, strategiyalardan foydalanish ko'nikmasi mashq qilish orqali shakllanishi va asta-sekin mustaqil faoliyatga aylanishi mumkin.

R. W. Schmidtning ikkinchi tilni o'rganishda ongli idrok va e'tiborning roliga bag'ishlangan maqolasi [9] mazkur mavzu uchun alohida nazariy ahamiyatga ega. Muallif til materialidagi ayrim birliklarni ongli ravishda payqash, ya'ni noticing, ularni o'zlashtirish jarayonida muhim o'rin tutishini ta'kidlaydi. Kasbiy matnlarni o'qishda bu tamoyil talabaning yangi terminlar, grammatik tuzilmalar va mazmuniy bog'lanishlarga ongli e'tibor qaratishi bilan izohlanadi. Biroq e'tiborning mavjudligi o'z-o'zidan to'liq tushunishni kafolatlamaydi; natija matnning murakkabligi, talabaning avvalgi bilimlari va tanlangan o'quv strategiyalariga ham bog'liq.

N. J. Andersonning metakognitiv o'qish strategiyalariga oid ishlari [10] ikkinchi tilda matnni tushunish jarayonini rejalashtirish, strategiyani tanlash, uning qo'llanilishini kuzatish va natijani baholash bosqichlari orqali ko'rib chiqishga imkon beradi. Ushbu yondashuvga muvofiq, talaba matnni o'qish davomida tushunmagan qismini aniqlashi, zarur hollarda qayta o'qishi, kontekstga murojaat qilishi yoki termin ma'nosini tekshirishi mumkin. Shunday qilib, diqqatni boshqarish matnni bir maromda o'qishdan ko'ra, o'qish maqsadiga qarab diqqatni qayta taqsimlashni ham anglatadi.

B. J. Zimmerman o'zini o'zi boshqarib o'rganish nazariyasida talabaning maqsad belgilashi, vaqtni rejalashtirishi, o'quv strategiyalaridan foydalanishi va natijalarini baholashiga e'tibor qaratadi [11]. Mazkur nazariya kasbiy matnlarni o'zlashtirishda

talabaning o'qish jarayonini mustaqil boshqarishiga asos yaratadi. Masalan, matnni o'qishdan oldin maqsadni aniqlash, o'qish vaqtida tushunishni nazorat qilish va yakunda o'zlashtirilgan terminlar hamda asosiy fikrlarni tekshirish orqali strategik boshqaruv bosqichlarini amaliyotga tatbiq etish mumkin.

L. Vandergrift va hammualliflarning metakognitiv xabardorlikni baholashga oid tadqiqoti [12] tilni o'zlashtirishda rejalashtirish, diqqatni yo'naltirish, muammolarni hal qilish va natijani baholash kabi strategiyalarni o'rganish muhimligini ko'rsatadi. Ushbu tadqiqot tinglab tushunish ko'nikmasiga qaratilgan bo'lsa-da, undagi metakognitiv strategiyalar haqidagi qarashlardan kasbiy matnlarni o'qib tushunish jarayonida ham ehtiyotkorlik bilan foydalanish mumkin. Bunda aynan o'qish ko'nikmasiga moslashtirilgan topshiriqlar va baholash mezonlari ishlab chiqilishi lozim..

Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarning muayyan qismi diqqatni til o'zlashtirishning kognitiv mexanizmlaridan biri sifatida yoki strategik ta'limni umumiy o'z-o'zini boshqarish doirasida o'rganadi. Mazkur ikki yo'nalishning kesishgan nuqtasida, ya'ni talabaning aynan o'z diqqatini strategik boshqarishi masalasi lingvodidaktik jihatdan alohida tizim sifatida yetarlicha konseptual asoslashni talab etadi. Ayniqsa, nofilologik yo'nalish talabalarida ingliz tili bilan bir qatorda kasbiy mazmun va terminologiyaning ham o'zlashtirilishi diqqatni tanlash, saqlash, qayta yo'naltirish va monitoring qilishga bo'lgan ehtiyojni kuchaytiradi.

Shundan kelib chiqib, mazkur tadqiqotda diqqatni strategik boshqarish ingliz tilini o'rganish jarayonida talabaning diqqat obyektni maqsadli tanlashi, diqqatni muayyan o'quv vazifasiga yo'naltirishi, uni saqlashi, zarur holatlarda qayta yo'naltirishi, chalg'ituvchi omillarni nazorat qilishi hamda o'z diqqat faoliyatini monitoring va refleksiya qilishi bilan tavsiflanadigan strategik-metakognitiv faoliyat sifatida talqin qilinadi.

Tadqiqotning maqsadi nofilologik yo'nalish talabalarining ingliz tilini o'rganishida diqqatni strategik boshqarishni takomillashtirishning lingvodidaktik asoslarini aniqlash

hamda ushbu jarayonning konseptual va metodik modelini ishlab chiqishdan iborat. Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: diqqatning ingliz tilini o'rganish jarayonidagi lingvodidaktik funksiyasini aniqlash; "diqqatni strategik boshqarish" tushunchasining mazmunini aniqlashtirish; nofilologik talabalar uchun diqqatni boshqarish strategiyalarini tizimlashtirish; strategik boshqaruvning maqsadli, kognitiv, metakognitiv, faoliyatga oid va refleksiv komponentlarini asoslash; ingliz tilini o'qitish jarayonida mazkur strategiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan metodik tizimni ishlab chiqish.

TADIQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini zamonaviy lingvodidaktik, kognitiv, metakognitiv va strategik yondashuvlarning o'zaro integratsiyasi tashkil etadi. Tadqiqotda ingliz tilini o'rganish jarayonida talabaning diqqatini boshqarish masalasi til o'rganuvchining o'quv faoliyatini mustaqil tashkil etishi, o'z faoliyatini monitoring qilishi va natijalarini refleksiv baholashi bilan uzviy bog'liq holda ko'rib chiqiladi. Tadqiqotning lingvodidaktik yondashuvi diqqatni til o'rganish jarayonining tarkibiy elementi sifatida qarashga imkon beradi. Ushbu yondashuv asosida diqqatning reading, listening, vocabulary, speaking va writing kabi til faoliyatlari bilan o'zaro aloqasi tahlil qilinadi. Bunda diqqat alohida psixologik mashq obyekti sifatida emas, balki muayyan til topshirig'ini bajarish jarayonida maqsadli ravishda boshqariladigan o'quv resursi sifatida talqin qilinadi. Kognitiv yondashuv asosida talabaning ingliz tilidagi axborotni tanlashi, muhim va ikkilamchi ma'lumotni farqlashi, til birliklarini qayta ishlashi hamda diqqatni bir faoliyatdan ikkinchisiga yo'naltirishi tahlil qilinadi. Ushbu yondashuv diqqatni strategik boshqarishning selektivlik, fokuslash va diqqatni qayta yo'naltirish kabi mexanizmlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Metakognitiv yondashuv esa talabaning o'z diqqat faoliyatini anglash, rejalashtirish, monitoring qilish, nazorat qilish va refleksiya orqali baholash imkoniyatlarini asoslash uchun qo'llanadi. Shu nuqtayi nazardan, tadqiqotda diqqatni

strategik boshqarishning metakognitiv komponenti alohida ahamiyat kasb etadi. Talaba nafaqat topshiriqni bajaradi, balki topshiriqni bajarish jarayonida diqqatini qanday boshqarganini ham tahlil qiladi.

Strategik yondashuv doirasida esa talabaning o'quv vazifasiga mos strategiyani ongli ravishda tanlashi va undan maqsadga muvofiq foydalanishi asosiy mezon sifatida olinadi. Bunda strategik faoliyat quyidagi izchillik asosida talqin qilinadi:

Maqsadni belgilash → strategiyani tanlash → diqqatni fokuslash → diqqatni saqlash → qayta yo'naltirish → monitoring → refleksiya.

Tadqiqotda quyidagi ilmiy-tadqiqot metodlaridan foydalanish nazarda tutiladi: Nazariy tahlil — diqqat, noticing, til o'rganuvchi strategiyalari, metakognitiv faoliyat, o'z-o'zini boshqarib o'rganish va lingvodidaktik yondashuvlarga oid ilmiy manbalarni o'rganish hamda umumlashtirish uchun qo'llanadi.

Qiyosiy tahlil — diqqatning psixologik, kognitiv va lingvodidaktik talqinlarini qiyoslash, shuningdek, umumiy o'quv strategiyalari bilan diqqatni strategik boshqarish strategiyalarining o'ziga xos jihatlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Modellashtirish metodi — nofilologik talabalarining ingliz tilini o'rganishida diqqatni strategik boshqarishning maqsadi, tamoyillari, komponentlari, mexanizmlari, metodlari va kutiladigan natijalarini yaxlit tizim sifatida ifodalash uchun foydalaniladi.

Kuzatish metodi — ingliz tili darslarida talabalarning diqqatni saqlashi, topshiriqdan chalg'ishi, diqqatni qayta yo'naltirishi va o'z faoliyatini monitoring qilish xususiyatlarini aniqlash imkonini beradi.

So'rovnoma va o'z-o'zini baholash — talabalarning diqqatni boshqarishdagi mavjud strategiyalarini, chalg'ituvchi omillarni, o'z diqqat faoliyatini nazorat qilish va refleksiya qilish darajasini aniqlash uchun qo'llanishi mumkin.

Pedagogik tajriba-sinov — ishlab chiqilgan metodik tizimning samaradorligini aniqlash bosqichida qo'llanadi. Tajriba-sinov jarayonida tajriba va nazorat guruhlarining

o'quv faoliyati, diqqatni strategik boshqarish ko'rsatkichlari hamda ingliz tilidagi topshiriqlarni bajarish natijalari qiyosiy tahlil qilinishi mumkin.

Tadqiqotning metodik modeli "o'qituvchi tomonidan diqqatni boshqarish"dan "talabaning o'z diqqatini mustaqil strategik boshqarishi"ga bosqichma-bosqich o'tish tamoyiliga asoslanadi. Dastlab o'qituvchi diqqat obyektni belgilaydi, strategiyani namoyish etadi va talabaning faoliyatini yo'naltiradi. Keyingi bosqichda strategiya talaba bilan hamkorlikda qo'llanadi. Yakuniy bosqichda esa talaba o'quv topshirig'ining xususiyatidan kelib chiqib, mos diqqat strategiyasini mustaqil tanlaydi va uning samaradorligini refleksiv baholaydi. Shunday qilib, tadqiqot metodologiyasi diqqatni oddiy "e'tibor berish" holatidan strategik boshqariladigan o'quv faoliyatiga aylantirishga yo'naltirilgan. Ushbu metodologik asos maqolada taklif etilayotgan lingvodidaktik konsepsiyaning nazariy va metodik jihatdan izchil shakllantirilishiga xizmat qiladi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi diqqatni faqat psixologik yoki kognitiv hodisa sifatida emas, balki ingliz tilini o'rganish jarayonida maqsadli boshqariladigan lingvodidaktik resurs sifatida talqin qilish, shuningdek, nofilologik talabalar uchun diqqatni strategik boshqarishning bosqichlari va metodik mexanizmlarini asoslash bilan belgilanadi.

2. *Diqqatni strategik boshqarish tushunchasining lingvodidaktik mohiyati.* Diqqat insonning muayyan obyekt, hodisa yoki faoliyatga ongli ravishda yo'naltirilishi va uning muhim jihatlarini tanlab idrok etishi bilan bog'liq kognitiv jarayonlardan biridir. Xorijiy tilni o'zlashtirish jarayonida diqqatning ahamiyati, avvalo, o'quvchining tilga oid axborotni sezishi, ajratishi va qayta ishlashi bilan belgilanadi. Ikkinchi tilni o'zlashtirishda ongli ravishda e'tibor qaratish va "noticing" jarayonining roli R. Schmidt tomonidan alohida asoslangan bo'lib, muallif til inputidagi ayrim birliklarning o'quvchi tomonidan sezilishi ularning keyingi o'zlashtirilishi uchun muhim ekanligini ta'kidlaydi.

Biroq til o'rganish jarayonida diqqatning samaradorligi faqat uning mavjudligi bilan belgilanmaydi. O'quvchi muayyan topshiriqni bajarish jarayonida nimaga e'tibor

qaratishi, diqqatini qancha vaqt saqlashi, bir faoliyatdan ikkinchisiga o'tishda uni qayta yo'naltirishi va topshiriq davomida o'z faoliyatini nazorat qilishi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan diqqatni ingliz tilini o'rganishning passiv psixologik sharti sifatida emas, balki o'quvchining maqsadli faoliyati orqali boshqarilishi mumkin bo'lgan resurs sifatida talqin qilish lingvodidaktik nuqtayi nazardan muhimdir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Til o'rganuvchi strategiyalari bo'yicha tadqiqotlarda ham o'quvchining maqsad qo'yishi, rejalashtirishi, monitoring qilishi va o'z faoliyatini baholashi tobora ko'proq self-regulation, ya'ni o'z-o'zini boshqarish jarayoni bilan bog'lanmoqda. Rose va hammualliflar tomonidan amalga oshirilgan tizimli tahlilda til o'rganuvchi strategiyalarini tadqiq etishda o'z-o'zini boshqarish yondashuvining kuchayib borayotgani ko'rsatilgan. Shuningdek, xorijiy til ta'limiga oid tadqiqotlarda metakognitiv strategiyalar rejalashtirish, monitoring va baholash orqali o'quvchining o'z o'quv faoliyatini boshqarishiga xizmat qilishi qayd etilgan.

Mazkur nazariy qarashlardan kelib chiqib, ushbu tadqiqotda diqqatni strategik boshqarish tushunchasi talabani ingliz tilini o'rganish jarayonida o'quv maqsadiga muvofiq ravishda diqqat obyektni tanlashi, uni muayyan vazifaga yo'naltirishi va saqlashi, zarur holatlarda qayta yo'naltirishi, chalg'ituvchi omillarni nazorat qilishi hamda o'z diqqat faoliyatini monitoring va refleksiya asosida baholashi jarayoni sifatida talqin qilinadi.

Ushbu ta'rifda "strategik" komponentning mavjudligi muhim ahamiyatga ega. Chunki diqqatni strategik boshqarish oddiygina diqqatni jamlashni emas, balki maqsadga yo'naltirilgan, ongli, izchil va nazorat qilinadigan faoliyatni nazarda tutadi. Bunda talaba tayyor strategiyani mexanik ravishda qo'llamaydi, balki topshiriqning mazmuni, murakkabligi, til ko'nikmasi va o'zining individual holatidan kelib chiqib, mos strategiyani tanlaydi. O'z-o'zini boshqarib til o'rganishga oid tadqiqotlarda ham

strategiyalar, o'quv vazifasi, o'rganuvchi va ta'lim muhiti o'rtasidagi o'zaro munosabat muhim omil sifatida ko'rsatiladi.

Nofilologik yo'nalish talabalari uchun ushbu jarayon yanada o'ziga xos xususiyatga ega. Chunki ular ingliz tilini o'rganishda nafaqat umumiy til birliklarini, balki o'z mutaxassisligi bilan bog'liq terminlar, tushunchalar va kasbiy mazmunni ham bir vaqtning o'zida qayta ishlaydilar. Masalan, geografiya yo'nalishi talabasi ingliz tilidagi kasbiy matnni o'qish jarayonida yangi leksik birlikning shakli va ma'nosiga, uning kontekstdagi vazifasiga hamda geografik mazmuniga bir vaqtning o'zida e'tibor qaratishi mumkin. Shu sababli nofilologik ta'limda diqqatni boshqarish til materiali va kasbiy mazmunning integratsiyasi asosida tashkil etilishi lozim. Shu nuqtayi nazardan, diqqatni strategik boshqarishning lingvodidaktik mexanizmini quyidagi izchillikda ifodalash mumkin:

Maqsadni belgilash → diqqat obyektni tanlash → diqqatni fokuslash → diqqatni saqlash → diqqatni qayta yo'naltirish → monitoring → refleksiya va baholash.

Mazkur ketma-ketlik diqqatni bir martalik "jamlanish" holati sifatida emas, balki o'quv topshirig'i davomida takroran amalga oshiriladigan dinamik jarayon sifatida ko'rsatadi. Bunda dastlab talaba topshiriq maqsadini anglaydi va asosiy diqqat obyektni belgilaydi. Keyingi bosqichda u zarur til yoki mazmuniy birliklarga diqqatini yo'naltiradi va uni topshiriqni bajarish davomida saqlaydi. Agar tashqi yoki ichki chalg'ituvchi omillar sababli diqqat susaysa, talaba uni qayta yo'naltirish strategiyasidan foydalanadi. Yakunda esa o'z faoliyatini baholab, qaysi strategiya samarali bo'lganini aniqlaydi. Shunday qilib, diqqatni strategik boshqarishning lingvodidaktik mohiyati uch darajada namoyon bo'ladi: maqsadli yo'naltirish, jarayonni boshqarish va natijani refleksiv baholash. Birinchi darajada talaba o'quv vazifasi uchun muhim bo'lgan axborotni tanlaydi; ikkinchi darajada diqqatini saqlaydi, qayta yo'naltiradi va chalg'ituvchi omillarni nazorat qiladi; uchinchi darajada esa o'z diqqat faoliyatini tahlil qilib, keyingi o'quv vazifalari uchun samarali strategiyalarni belgilaydi. Shu asosda

diqqatni strategik boshqarishning quyidagi komponentlarini ajratish mumkin (1-jadvalga qarang):

1-jadval

Komponent	Mazmuni	Talabaning faoliyati
Maqsadli	Diqqat maqsadini belgilash	"Nimaga e'tibor berishim kerak?"
Selektiv-kognitiv	Muhim axborotni ajratish	Kalit so'z, termin va asosiy fikrni tanlash
Regulyativ	Diqqatni saqlash va qayta yo'naltirish	Chalg'iganda topshiriqqa qaytish
Metakognitiv	O'z faoliyatini monitoring qilish	"Men vazifani to'g'ri bajaryapmanmi?"
Refleksiv	Natijani baholash	"Qaysi strategiya menga yordam berdi?"

Mazkur komponentlarning o'zaro integratsiyasi natijasida talabaning diqqatni mustaqil ravishda boshqarish qobiliyati shakllanadi. Demak, lingvodidaktik nuqtayi nazardan diqqatni strategik boshqarish alohida psixologik mashq emas, balki ingliz tilini o'rganishning mazmuni, topshiriqlari, strategiyalari va refleksiv faoliyati bilan integratsiyalashgan jarayon sifatida tashkil etilishi lozim. Natijada, nofilologik yo'nalish talabalarining ingliz tilini o'rganishida diqqatni strategik boshqarish "diqqatni jamlash"dan "diqqatni ongli ravishda boshqarish"ga, "o'qituvchi tomonidan nazorat qilish"dan "talabaning o'z faoliyatini boshqarishi"ga o'tishni ta'minlovchi lingvodidaktik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

3. Diqqatni strategik boshqarishni rivojlantirishning metodik tizimi

Nofilologik yo'nalish talabalarining ingliz tilini o'rganishida diqqatni strategik boshqarishni rivojlantirish faqat talabaning diqqatini dars jarayonida jamlashga qaratilgan alohida mashqlar yig'indisi sifatida emas, balki ta'lim maqsadi, mazmuni,

strategiyalari, topshiriqlari, o'qituvchi faoliyati va talabaning refleksiv faoliyatini o'zaro bog'lovchi yaxlit metodik tizim sifatida tashkil etilishi lozim. Bunda diqqat o'quv faoliyatining barcha bosqichlariga integratsiyalashadi.

Ikkinchi tilni o'zlashtirish bo'yicha tadqiqotlar diqqatning til inputidagi muhim birliklarni sezish va qayta ishlash bilan bog'liqligini ko'rsatadi. Xususan, Schmidtning "noticing" konsepsiyasida o'rganuvchining til inputiga ongli ravishda e'tibor qaratishi til o'zlashtirish jarayonining muhim sharti sifatida talqin qilinadi. Shu bilan birga, keyingi empirik tadqiqotlarda diqqat miqdori va uning taqsimlanishi lug'at o'zlashtirish natijalari bilan bog'liqligi, jumladan, ingliz tilidagi maqsadli birliklarga ajratilgan diqqat o'rganish natijalariga ta'sir qilishi ko'rsatilgan.

Shu asosda taklif etilayotgan metodik tizimning markaziy tamoyili **"diqqatni o'qitish"** emas, balki **"diqqatni boshqarish strategiyalarini o'rgatish"**dan iborat. Bunda o'qituvchi dastlab talabaga qaysi axborotga e'tibor qaratish kerakligini ko'rsatadi, keyinchalik esa ushbu boshqaruvni bosqichma-bosqich talabaning o'ziga topshiradi. Natijada tashqi boshqaruvdan ichki boshqaruvga o'tish yuzaga keladi. Mazkur metodik tizim quyidagi bosqichlar asosida tashkil etiladi:

1. Maqsadni anglash → 2. Diqqat obyektni aniqlash → 3. Strategiyani tanlash → 4. Diqqatni amalga oshirish va saqlash → 5. Diqqatni qayta yo'naltirish → 6. Monitoring → 7. Refleksiya va baholash.

3.1. *Reading faoliyatida diqqatni strategik boshqarish.* Reading jarayonida diqqatni strategik boshqarish talabaning matndagi barcha birliklarni bir xil darajada qayta ishlashidan ko'ra, o'quv vazifasi uchun muhim bo'lgan axborotni tanlashiga asoslanadi. Bu jarayonda talaba matnni o'qishdan oldin diqqat obyektni belgilashi, o'qish jarayonida ushbu obyektни izchil kuzatishi va o'qishdan keyin o'z strategiyasining samaradorligini baholashi kerak. Masalan, kasbiy yo'nalishga oid matn bilan ishlashda talaba quyidagi topshiriqni bajarishi mumkin:

a) Pre-reading: "Matndan uchta asosiy geografik terminni topishga tayyorlaning."

b) While-reading: terminlarni ajratish, ularning kontekstdagi ma'nosini aniqlash va asosiy fikr bilan bog'lash.

c) Post-reading: "Qaysi strategiya sizga terminlarni tezroq topishga yordam berdi?" Bunday tashkil etishda diqqat tasodifiy ravishda emas, oldindan belgilangan maqsad asosida yo'naltiriladi.

3.2. *Listening faoliyatida diqqatni strategik boshqarish.* Listening jarayonida axborotning bir marta yoki cheklangan miqdorda taqdim etilishi diqqatni boshqarishning alohida ahamiyatini yuzaga chiqaradi. Shu sababli talaba tinglashdan oldin qanday ma'lumotni aniqlashi kerakligini bilishi, tinglash davomida asosiy axborotni ikkilamchi ma'lumotdan ajrata olishi va tushunmay qolgan birlik sababli butun audio mazmunidan uzilib qolmasligi zarur. Bunda quyidagi strategik ketma-ketlikdan foydalanish mumkin:

Predict → Focus → Select → Recover → Monitor → Reflect

ya'ni:

Taxmin qilish → Fokuslash → Tanlash → Diqqatni tiklash → Monitoring → Refleksiya.

Masalan, talaba audio tinglashdan oldin beshta kalit so'zni belgilaydi. Tinglash jarayonida aynan shu birliklarga e'tibor qaratadi. Agar biror jumlaning tushunmay qolsa, butun e'tiborini o'sha jumlagacha "qotirib qo'ymasdan", keyingi axborotga qayta yo'naltiradi. Tinglashdan so'ng esa qaysi bosqichda diqqatini yo'qotganini aniqlaydi. Bu yerda muhim metodik prinsip — diqqatni yo'qotmaslik emas, yo'qolgan diqqatni qayta tiklash strategiyasini shakllantirishdir.

3.3. *Vocabulary faoliyatida diqqatni strategik boshqarish.* Lug'at o'rganishda diqqatning roli ayniqsa muhimdir. Tadqiqotlarda yangi L2 birliklariga ajratilgan e'tibor ularning keyingi o'zlashtirilishi bilan bog'liqligi ko'rsatilgan. Shu sababli yangi so'zlarni oddiy takrorlash o'rniga talabaning diqqatini so'zning bir nechta muhim jihatlariga navbatma-navbat yo'naltirish mumkin:

word form → pronunciation → meaning → context → collocation → usage

Masalan, erosion terminini o'rganishda talaba:

so'z shakliga;

talaffuziga;

ma'nosiga;

matndagi kontekstiga;

u bilan qo'llanadigan birliklarga;

o'z nutqida ishlatilishiga

diqqatini bosqichma-bosqich yo'naltiradi.

Bunday yondashuvda diqqatning obyekti doimiy emas, balki maqsadga qarab boshqariladigan va ko'chiriladigan xususiyatga ega bo'ladi.

3.4. *Speaking faoliyatida diqqatni strategik boshqarish.* Speaking jarayonida talaba bir vaqtning o'zida suhbatdoshning nutqini tushunish, o'z fikrini rejalashtirish, mos leksik birlikni tanlash va grammatik shaklni nazorat qilishga harakat qiladi. Shuning uchun bu faoliyatda diqqatni taqsimlash va qayta yo'naltirish strategiyalari muhimdir. Masalan, juftlikdagi suhbatda talaba:

Listen → Identify the key idea → Plan response → Speak → Monitor → Repair

ketma-ketligidan foydalanishi mumkin.

Agar talaba suhbatdoshining biror jumlasini tushunmasa, muloqotni to'xtatib qo'yish o'rniga aniqlashtirish strategiyasidan foydalanadi:

Could you repeat that?

Do you mean that...?

Could you explain what you mean?

Shu tariqa til kommunikatsiyasida diqqatni boshqarish nutqning uzluksizligini ham ta'minlashga xizmat qiladi.

3.5. *Diqqatni monitoring qilish va refleksiya.* Metodik tizimning boshqa mashqlardan asosiy farqi shundaki, talaba topshiriqni bajarish bilan cheklanmaydi. U topshiriq davomida o'z diqqatini ham kuzatadi. Metakognitiv tadqiqotlarda monitoring va control

o'quvchining o'z kognitiv resurslarini boshqarishining asosiy funksiyalari sifatida ko'riladi. O'z-o'zini boshqarib o'rganish modellarida esa rejalashtirish, monitoring, nazorat va refleksiya o'zaro bog'liq jarayonlar sifatida qaraladi. Shu sababli har bir topshiriq yakunida qisqa refleksiv savollar berish mumkin:

What did I focus on?

What distracted me?

When did I lose focus?

How did I return to the task?

Which strategy was effective?

What will I do differently next time?

Bunday savollar talabaning diqqat jarayonini anglashiga va keyingi topshiriqda yanada ongli strategiya tanlashiga imkon beradi.

3.6. *Metodik tizimning o'qituvchi va talaba faoliyatidagi o'zgarishi.* Taklif qilinayotgan tizimda o'qituvchining roli ham bosqichma-bosqich o'zgaradi. Dastlab o'qituvchi diqqat obyektni belgilaydi va strategiyani namoyish etadi. Keyingi bosqichda talaba strategiyani o'qituvchi ko'magida qo'llaydi. Yakuniy bosqichda esa talaba topshiriq xususiyatidan kelib chiqib, mos diqqat strategiyasini mustaqil tanlaydi. Shu asosda metodik jarayonni quyidagicha ifodalash mumkin:

O'qituvchi modeli → Birgalikda boshqarish → Talabaning mustaqil strategik boshqaruvi.

Bu jarayonni quyidagi jadval orqali ko'rsatish mumkin (2-jadvalga qarang):

2-jadval

Bosqich	O'qituvchi faoliyati	Talaba faoliyati
Yo'naltirish	Diqqat obyektni ko'rsatadi	Maqsadni anglaydi
Namoyish	Strategiyani model qiladi	Strategiyani kuzatadi
Amaliyot	Yo'naltiruvchi savollar beradi	Strategiyani qo'llaydi
Monitoring	Jarayonni kuzatadi	O'z diqqatini nazorat qiladi
Mustaqillik	Minimal yordam beradi	Strategiyani mustaqil tanlaydi

Refleksiya	Tahlilga yo'naltiradi	Natijani baholaydi
------------	-----------------------	--------------------

XULOSA

Demak, metodik tizimning asosiy natijasi talabanning faqat topshiriqqa ko'proq vaqt davomida e'tibor qaratishi emas, balki qachon, nimaga, nima sababdan va qanday usulda e'tibor qaratishini ongli ravishda boshqarishi bilan belgilanadi. Shu jihatdan mazkur tizimda diqqatni strategik boshqarish ingliz tilini o'rganishning alohida komponenti emas, balki reading, listening, vocabulary va speaking kabi faoliyatlarning ichki strategik mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1] Ch. Velde, "Crossing borders: An alternative conception of competence," in Proc. 27th SCITREA Conference, 1997, pp. 27–35.
- 2] И. А. Зимняя, Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Москва, Россия: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004.
- 3] "5 эффективных приемов терминологической работы," EduNeo. [Online]. Available: <https://www.eduneo.ru/5-effektivnyx-priemov-terminologicheskoy-raboty/>. [Accessed: Oct. 26, 2026].
- 4] В. П. Парначев, И. А. Вылцан, М. Г. Танзыбаев, А. Н. Рудой, and И. В. Котельникова, Словарь геологических терминов и понятий. Электронный ресурс: образовательный портал, предоставленный в исходном списке: <http://window.edu.ru/resource/330/7330>.
- 5] Н. Сафарова and М. Имомов, География фанларининг тараққиёт тенденциялари ва инновациялари: ўқув-услубий мажмуа. Тошкент, Ўзбекистон, 2017, 147 б.
- 6] J. H. Flavell, "Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry," American Psychologist, vol. 34, no. 10, pp. 906–911, 1979, doi: 10.1037/0003-066X.34.10.906.
- 7] R. L. Oxford, Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know. New York, NY, USA: Newbury House, 1990.
- 8] J. M. O'Malley and A. U. Chamot, Learning Strategies in Second Language Acquisition. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, 1990.
- 9] R. W. Schmidt, "The role of consciousness in second language learning," Applied Linguistics, vol. 11, no. 2, pp. 129–158, 1990, doi: 10.1093/applin/11.2.129.
- 10] N. J. Anderson, "Metacognitive reading strategies increase L2 performance," The Language Teacher, 2003. [Online]. Available: https://jalt-publications.org/old_tlt/articles/2003/07/anderson.

- [11] Asadova G.T., Yusupova G.T. Challenges in identifying the author's worldview in literary texts // Journal of new century innovations. – 2025. – Volume 69, Issue 2. – P. 119-124.
- [12] Ochilboyeva, I. A. Qizi. Enhancing the role of authentic materials in teaching process / I. A. Qizi Ochilboyeva // ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – Vol. 12, no. 6. – P. 257-260.
- [13] Bozorova, M. Ingliz tilidagi agromatlarda deysisning grounding nazariyasi asosidagi tahlili / M. Bozorova // Ijtimoiy-gumanitar sohada ilmiy-innovatsion tadqiqotlar. – 2025. – Vol. 2, no. 4. – P. 265-269.
- [14] M. Mardiyeva. Frazologik birliklarni tarjima qilishning muqobil usullari haqida. Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit, 674-676 (2024).
- [15] Zaripova A.Sh. Xorijiy tillarda o'qishni tushunish nazariyalari // Inter Education Global Study. – 2024. – № . – B. 78–85.
- [16] Zaripova A.Sh. Theoretical features of teaching terms to students of non-philological directions in English language lessons // Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2026. – Vol. 54. – P. 187–189.
- [17] Zaripova A.Sh., Al-Zurfi A.F.H. Engaging design of English lessons in non-philological classes // Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture. – 2026. – Vol. 7, No. 3. – P. 87–90.
- [18] Zaripova A.Sh. Language as the mirror of a nation: the strategic role of the state language in social development // Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 20. – Vol. 69, No. 1. – B. 286–288.
- [19] Nizomiddinovich, E. M. (2025). The impact of mobile phone in learning. American Journal of Education and Learning, 3(1), 931-936
- [20] Shermatov, A. A. (2023). Some features of implicature in English and Uzbek literary texts. International Engineering Journal for Research & Development, 8(6), 1–5.
- [21] Khujakulov R. The rich tapestry of folk medicine terminology: a reflection of cultural specificity in English // Miasto Przyszłości. – 2024. – Vol. . – P. 1619–1621.